

Source of Sustenance:

Song & Struggle

פרשת חקת תשע"ח

1a

NUMBERS

PARASHAS CHUKAS

21 / 6-15

¹⁰ The Children of Israel journeyed and encamped at Oboth. ¹¹ They journeyed from Oboth and encamped in the desolate passes in the wilderness facing Moab, towards the rising sun. ¹² From there they journeyed and encamped in the valley of Zered. ¹³ From there they journeyed and encamped on the other side of Arnon, which is in the wilderness that juts out from the border of the Amorite; for Arnon is the border of Moab, between Moab and the Amorite. ¹⁴ Therefore it is said in the Book of the Wars of HASHEM: "The gift of [the Sea of] Reeds and the rivers of Arnon; ¹⁵ the outpouring of the rivers when it veered to dwell at Ar, and leaned against the border of Moab.

¹⁶ And from there to the well — of which HASHEM said to Moses, 'Assemble the people and I shall give them water.' "

¹⁷ Then Israel sang this song: "Come up, O well, announce it!

¹⁸ Well that the princes dug, that the nobles of the people excavated, through a lawgiver, with their staff. A gift from the Wilderness —

¹⁹ the gift went to the valley, and from the valley to the heights,

²⁰ and from the heights to the valley in the field of Moab, at the top of the peak, overlooking the surface of the wilderness."

16 על כן יאמר בספר מלחמות 3 את זהב בסופה ואת הנזולים ארנון: (כ"א, י"ד)

Rashi - Artscroll

3a

14. ABOUT THIS. — על חנייתו — About this encampment? — and the miracles that were done at it — יתבר בספר מלחמות ה' — "it will be said in the Story of the Wars of HASHEM," that is, שנגעשו לאבותינו — which were done for our forefathers, יספרו — they will relate, "את זהב וגומרי" — "the gift. etc."⁸

⁸ ספר usually means "book." But if it were used in that sense here, the verse would have said יתבר בספר "will be written in the Book." "Will be said" implies that ספר here is used in the sense of "story" (see *Mizrachi, Sifsei Chachanim*; see also Rashi to *Genesis* 5:1, s.v., וזה ספר, ותולדת אדם).

36

4 The Call of the Bach-R-Munk

Ramban has a totally different interpretation. He connects this verse to the victory of Sichon, king of the Emorites, over the king of Moab. As described in v. 26, he had warred against the first king of Moab and took his land from his control until the Arnon. The Talmud explains that the lands originally belonging to Moab were now released from the prohibition against conquering them (*Chullin* 60b). [See the commentary to v. 26.] With this background, Ramban interprets our verse as referring to Vaheb, one of the Moabite cities which were conquered by Sichon. And so he translates את זהב בסופה, the city of Vaheb he destroyed in a whirlwind. The prophet Nachum refers to Sichon having captured this territory by storm and whirlwind (*Nachum* 1:3), that is, with lightning speed. The Scripture is here quoting from the *Book of the Wars of Hashem* to explain that while Israel was forbidden to capture Arnon on the border of Moab, they were allowed to take the streams and all the slopes as far as Arnon, which had been conquered by Sichon. Our text continues to describe the territory that Sichon conquered as being the outpouring of the valleys that leaned toward the inhabitants of Or (v. 15).

Artscroll

14-20. The song in the Book of the Wars of HASHEM. In those days, as in all times, there were people who recorded the details of famous battles, often in the form of poems and aphorisms. The wars of that era were recorded in the book of this name (*Ramban*). *Ibn Ezra* conjectures that the evolving book originated with Abraham. Over the years it became lost, as did many books of early times.

According to *Ramban*, the Torah cites this song because it contains the names of cities and places that were conquered by Sihon in his battles with Moab and establishes that all the territory until Arnon had been taken from Moab, which gave Israel the right to keep it after they defeated Sihon, as recounted later in this chapter. *Rashi*, however, whose interpretation we follow below, renders it according to various *Midrashim* which interpret it as a listing of the miracles God performed for Israel, including a major miracle that is not included in the Torah's narrative of events.

14. והב בסופה ואת הנזולים ארנון — The gift of [the Sea of] Reeds and the rivers of Arnon. Moses likened two miracles to one another, implying that they were of comparable greatness. The first was the Splitting of the Sea, whose magnitude is well known. The second will be described further in the next verse.

15. ואשר הנזולים — The outpouring of the rivers. Rivers of blood signaled to Israel that God had performed a momentous miracle on their behalf. The Amorites had planned to ambush the Israelite camp as it passed through a deep gorge near the Moabite border. The Amorites hid in caves over a narrow pass, ready to push huge boulders down upon the Jews as they passed through helplessly. Miraculously, the cliffs that formed the walls of the gorge moved together, with stone outcroppings moving into the caves and crushing the hidden Amorites. All of this was unknown to the unsuspecting Israelites until they saw blood flowing down into the gorge.

... אשר נטה — When it veered... Ar was the Moabite province that was at the border between Moab and the Amorites to the north. The northern Amorite cliff moved southward toward Ar, until it "leaned" against it, crushing those waiting in ambush.

5a

ספרי

14. בספר מלחמות ה' את זהב בסופה — In the Book of the Wars of HASHEM, Vaheb and Suphah... it will be told of God to (future) generations, together with the (accounts of) His other wars, regarding Vaheb and Suphah and the brooks of Arnon. Behold, that part of Arnon where Israel passed through in peace and Sichon at that time did not rise up against them — that this was granted to them through Suphah (i.e., a storm wind) in the valley of Arnon where God, the Blessed One, stirred up a storm and caused a pouring forth of many waters which prevented Sichon from coming out to rise up against them.

14-15. ואת אשר הנזולים — In the Book of the Wars of HASHEM, Vaheb and Suphah... And the discharge of the brooks... When Israel encamped on the other side of Arnon, they were not attacked by the Emorites. This verse explains the reason for this inaction. The word והב (Vaheb) means to give (as *Rashi* states); the word סופה (Suphah) means storm. The sense of the verse is: God gave (or granted) Israel peace by preventing Sichon from attacking them through a fierce storm wind and the gushing forth of the brook waters. These strong currents of water reached the city of Ar in the vicinity of the Israelites, yet did not engulf them. Miraculously, the waters did not spread out but "leaned up," and hence did not inundate the camp of Israel.

56

The Gemara now analyzes the end of the last verse cited:
 "What is implied by the words *אֶת אוֹיְבֵי בְשֻׁעְרֵי* enemies in the gate?^[11] *אָמַר רַבִּי חִיָּא בַר אָבָא* - R' Chiya bar Abba said: *תְּלִמְדוּ שְׂעוּקֵין בְּתוֹרָה בְּשֻׁעַר* - That even a father and his son, or a teacher and his student, who are studying Torah together in one gate,^[12] *נִשְׁעִים אוֹיְבִים זֶה אֶת זֶה* - at first become enemies of one another;^[13] *וְאַיִן זֵוּם מִשּׁוּם עַד שֶׁנִּשְׁעִים אוֹיְבִים זֶה אֶת זֶה* - but they do not move from there until they become devoted friends of one another, *שְׂנֵאָמַר* - as Scripture states: *וְהָיָה כִּי יִשְׁעַתְּ אֶת הַיָּם וְהָיָה הַיָּם לְבַרְזֵל* - Therefore it will be told in the book of God's wars: *vahev besufah* (of that which God) gave on the

Red Sea).^[14] *אֵל תִּקְרִי* - Do not read this as it is written: *בְּסוּפָה*, - *besufah* (on the Red Sea), *אֶלָּא* - but rather read it as if it were written: *בְּסוּפָה*, - *besufah* ("in the end").^[15]

11. According to *Rashi*, the Gemara's homiletical exposition focuses on the entire phrase... *in the book of God's wars*, "*vahev besufah*." Taken together, the words are interpreted as follows: "in wars that are waged through books," i.e. in debates between Torah scholars... *vahev besufah*, friendship (*vahev*) prevails in the end (*besufah*) [*vahev* is understood to derive from the word *ahavah*, "love"].
 12. *Deuteronomy 10:18*: The Baraisa cites from the opening words of the verse, which state: *וְשָׂמַתְּ אֶת לִבְבְּךָ וְעַל נַפְשְׁךָ* - You shall place these words of Mine upon your heart and upon your soul...

76

אור החיים

ונראה לפרש הכתוב בדרך פשט, כי כיון שהזכיר ארנון נבול מואב ואמר עליה כי ארנון נבול מואב פירוש ואין להם בו לישראל חלק לזה נמר ואמר על כן יאמר בספר פירוש בספר אשר לפני ה' בענין המלחמות אשר ינחיל לעמים ומצינו מזה ונתון לזה ושם גם כן יאמר אשר ינחיל ה' את ישראל מהאומות כאשר הבטיח להאבות ואמר יאמר כי שם בספר יאמר על נבול זה שיתנו לישראל בסופה, ולא בזמן ההוא אלא בבא משיחנו או ינחילנו ה' מואב ונבולו שהוא אחד מה' הנשארים לנו לנחול אותם שהם הקיני

8 לשון חוקת הסידים קצו

שְׂעוּסָקִים בְּתוֹרָה בְּשֻׁעַר אֶחָד, נַעֲשׂוּ אוֹיְבִים זֶה לְזֶה. וְאַיִן זֵוּם מִשּׁוּם עַד שֶׁנִּשְׁעִים אוֹיְבִים זֶה לְזֶה, שְׂנֵאָמַר אֶת זֶה בְּסוּפָה, אֵל תִּקְרָא בְּסוּפָה אֶלָּא בְּסוּפָה. וְהִנֵּה צְרִיךְ לְהִבִּין וְלִשׁוֹם לִב, שְׂחֻז"ל עָשׂוּ סִמְךָ לְדַבְרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים הַפְּסוּקִים אֵלֶּי, וּלְפִי דְרָשׁוֹת חֻז"ל אֵינּוּ מוּבָן מֵלֶת "עַל פֶּן יֵאָמַר וְגו'", כִּי מֵה שֶׁיִּתֵּן הַדְּרוֹשׁ שֶׁדָּרְשׁוּ שְׂמֵלֵמִידֵי חֻקִּים נַעֲשׂוּ אוֹיְבִין בְּסוּפָה, לְהַעֲנִיף שְׂלֵמְעֵלָה, שְׂאָמַר עַל זֶה עַל פֶּן.

11 משחת פנינים - חוקת שמון ת

או ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה (כא יז).

עלי באר - מוסר הנחל והעלי מה שאם מעלה. ומנין שהבאר הודיע להם, שנאמר 'ומשם נצחה' וכי משם הימה, והלא ממחילת ארבעים שנה הימה עמהם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכן 'ואו ישיר ישראל' הסיקה היות נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם ממחילת ארבעים, ומה ראה ליכתב כאן, אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו (רש"י).

מבואר איפוא בדבריי, שאמרו את השירה על נס הבאר עכשיו לסוף ארבעים שנה מפני הנס הנוסף שנעשה להם והתודוע להם על ידי הבאר. אבל בגמרא ברכוכו (נד): מסופר שהיו שני מצורעין שהיו מהלכין בסוף מחנה ישראל, והם ראו את הדג יורד מבין ההרים, ובאו והודיעו לישראל את הנסים הגדולים שנעשו להם. ולפי דבריהם ז"ל צריך להבין למה אמרו את שירת הבאר דוקא עכשיו.

ונראה שההסבר נרמז בתרגום יונתן שמפרש הפסוק, הא בכך שבח ישראל ית שבד שירתא הדא בזמן דאתכסיית והדרת בירא דאתיהיבת להון בזכותא דמרים והיינו כי ידוע אומרים ז"ל (תענית ט) שבאר המים ניתן לישראל בזכות מרים ולאחור מיתתה פסק הבאר להוציא מים וחזר בזכות משה, והנה טבע האדם הוא שהטובד הנמשכת לו לזמן מרובה, אזי אינו מכיר בטובה כל כך ואינו מרגיש בנחיצותה, ורק אם נפסקת הטובה ממנו, אז הוא מכיר בה ומעריכה אחר שרואה איך הוא בלעדיה. ולכך, כשהיה הבאר נותן מים לבני ישראל במשך ארבעים שנה, לא הכירו כל כך את הטובה העצומה, אבל לאחר שנפסקה לשעה קלה מיד הבינו את גודל הנס ופצחו ואמרו שירה להשי"ת.

אמנם עבודת האדם היא להיות מכיר בטובתו של מקום המיד, ועוד בשעה שנמצאים הטובות אצלו יבין את גודל הנס הנעשה עמו ויודה וישבח להשי"ת על ניסך שבכל יום ויום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ועוד זאת יוסף להשיגיא שלא לבזבז את הטובות הניתנות לו אלא ישתמש בהם כדבעי בכל רגע ורגע.

ועל דרך זה מביא בספר 'הר צבי' מהגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל שזה היה הענין שכשהתלוננו על ה' ועל משה נשלח בהם הנחשים השרפים (פסוק ו), כי על ידי ענני הכבוד שהקיפו אותם היו ניצולים מנחש ועקרב כאמור (דברים ח טו) 'המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב', אבל מכיון שהתרגלו לזה שכחו את חסדי ה' שהוא מצילם תמיד מזה, אמנם לאחר שנכשלו בחטא ניקח מהם הצלה זו של ענני הכבוד וחזרו הנחשים השרפים כדי שיתבוננו בחסדי ה' עליהם ובכך ישעבדו לכב לאביהם שבשמים, ויהיו ראויים שוב לנס.

9 שנה טיב פרשת חקת התורה

הנה לנו הוראה ברורה שכתב רש"י, שכמו שמספרים על ניסים של קריעת ים סוף כך צריך לספר על ניסי נחלי ארנון.

ולכן צריך כל אחד ואחד, כשמספרים על קריעת ים סוף, לספר גם על נחלי ארנון, ובוודאי כשקוראים בתורה את פרשת חוקת יש לספר בזה, ובוה שיספרו את כל הניסים שעשה ה' לאבותינו הן ביציאת מצרים והן בקריעת ים סוף והן את ניסי נחלי ארנון שהיה נס גדול, יקיימו בזה מצות-עשה מן התורה 'הגדת לבנך', ולכן מצוה לספר לילדים את כל מה שתיאר רש"י באריכות, ענין שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם, ולהמחיש להם בטוב טעם ודעת את גודל הנס שאירע שם.

ופירש רש"י: משם בא האשך אל הכהן. כילד, אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו. המשל אומר נתח פת לחינוך הודיע לאמו. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה, וישכאל ראו ואמרו פירה:

וראים כאן, שרצון הבורא יתברך שעם ישראל יכירו וידעו את הניסים ש' עושה עמהם, ויודו לו וישבחו אותו על הניסים, כמו שכתוב (תהלים קה, ב): 'שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו'.

וזוה לימוד שכאשר ה' עושה נס לאדם עליו לספר לאחרים את חסדי ה', ואל יחזיק טובה לעצמו, אלא יקיים את הפסוק בתהלים (קיא, א): 'אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה'.

זוהי הסיבה שכאשר ארע נס לאדם, הוא עושה סעודת הודיה ברבים • להודות ולהלל לבורא יתברך על חסדי וטובותיו שנמל עמו. וכמו שאומרים בשבת קודש בתפילת שחרית: ובמקהלות עמך בית ישראל וכו', שכן חובת כל היצורים וכו' להודות, להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח לברך לעלה ולקלט.

16

If the gracious divine bounties which have been showered upon both the individual and the community obligate their beneficiary to perform special, concrete deeds, even if these bounties (like wealth, honor, influence, power, and the like, which are acquired through exhausting labor) have been bestowed upon man in a natural manner, how much more so do the divine bounties which are bequeathed in a supernatural manner, in the form of a miracle which takes place outside the context of the basic lawfulness governing the concatenation of historical events, bind the miracle's beneficiary to God. God's miraculous boon of *hesed* imposes upon man

the absolute obligation to fulfill the great commandment which cries out from the very midst of the miracle itself. A transcendental commandment always accompanies a miraculous act—"Command the Israelites!" We owe unto the beneficiary of a miracle if he does not recognize the miracle performed on his behalf, if he is deaf to the imperative which echoes forth from the metahistorical event. How unfortunate is he who has enjoyed God's wonders if the spark of faith has not been kindled within him, if his conscience does not tremble and take heed at the sight of the extraordinary occurrence.

When a miracle does not find its proper answering echo in the form of concrete deeds, an exalted vision degenerates and dissipates, and the divine attribute of justice begins to denounce the ungrateful beneficiary of the miracle. "The Almighty sought to make Hezekiah the Messiah, and Sennacherib, Gog and Magog. The attribute of justice objected, 'You performed all these miracles on behalf of Hezekiah; yet he did not utter song before You. Shall You, then, make him the Messiah?'" Then come times of distress; the hour of suffering makes its appearance. Suffering is the last warning were with divine providence alerts the man lacking any sense of appreciation for the good he has received. One must respond to this last pronouncement, arising out of suffering, with alacrity, and must answer the voice of God calling out to man, "Where art thou!" Judaism has always been very strict regarding the prohibition against missing the moment. It possesses a highly developed and sensitive time-consciousness and views the slightest delay as a sin. There are occasions when a person can lose his entire world on account of one sin—"and he lingered." What is the prohibition against overdue sacrifices (*notar*) if not a matter of being late? In what does the grave sin of the profanation of the Sabbath consist if not in the performance of work one moment after sunset, the very same work that had been permitted one moment before sunset? Does not the culpable nonfulfillment of commandments often take the form of lingering for but a few minutes: for example, reciting the *Shema* after its set time has elapsed, taking the *tulav* after sundown, and the like. Two kings of Israel, anointed of God and

16

ישראל לא רצה לשנות את טבעה ולהיבקע מפניהם והזכרו בני ישראל לעורר רחמים רבים ולמסור נפשם עד שפעלו שהטבע ישמנה מפניהם. וכאשר הטבע נשמנה, שרו ושיבחו לה' על הנס הגדול שנעשה להם, כי היתה זאת מידו גדול כבוד הבריה.

אבל הנס של נחלי ארנון, היה כבר אחר מתן תורה, כאשר הארץ הכירה כבר שנבראת בשביל המורה ובשביל ישראל, או לא הולדו עוד לעורר שום דבר, אלא מעצמם התקרבו ההרים להציל את ישראל, כי ידעו והרגישו כי לא נבראו אלא בשבילם, וקיומן של בני ישראל היא קיומן.

אבל מעת בריאת העולם עד מתן תורה, לא נודע בעולם תכלית זו של הבריה, כי הבריה לא ידעה ולא הכירה כי היא נבראת בשביל המורה ובשביל ישראל, וכמו שאמרנו ת"ל (סנהדרין א) שית אלפי שני הוי עלמא, שני אלפים תוהו שני אלפים מורה שני אלפים ימות המשיח. שני אלפים תוהו, היינו כי באותן שני אלפים שנה, הבריה לא הרגישה, כי תכלית וכוונת זמירתה היא בשביל המורה ובשביל ישראל, לכן נקראו שנים של תוהו, כי העולם היה תוהו מן המורה, שלא נרגש בה כח המורה.

לבן צעת קריעת ים סוף, שהיה עוד קודם מתן תורה, כאשר הבריה עדיין לא הכירה שהיא נבראת בשביל

בעל הטורים בפרשת נח (בראשית י ט) מביא שלשה פסוקים במסורה, על כן יאמר בספר מלחמת ה', על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה' (בראשית שם), ולציון יאמר איש ואיש יולד בה (תהלים פז ה).

ונראה לפרש ולקשר עניינם כאחד, כי על הפסוק האמור כאן 'את והב בסופה', מפרש רש"י שכשמספר ממלחמת ה' צריך לספר הניסים מה שיהב להם ה' בים סוף, דהיינו שאדם צריך להתבונן ולהכיר בכל הטובות והמתנות שנותן לו השי"ת, כדי שיוכל להשתמש בכולם במלחמות ה', דהיינו במלחמת היצר ולעבודת ה'.

ובן מה שמביא רש"י שם על נמרוד שהיה מכיר את ריבונו ומתכוון למרוד בו, שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר האמרי אמת מגור זצ"ל שכל אחד שמקבל איונה התעוררות או טובה מהקב"ה ואין משתמש בו לטובה הריהו בכחינה זו של יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו, כי האדם חייב להכיר בהם ולהשתמש בהם לעבודת השי"ת.

ובן בתהילים שם פירש רש"י שעכשיו בגלות מתייחסים ומשתבחים כל האומות בכבל וברבה וכוש, אבל לעתיד יהיה יחוס וחשיבות שיאמרו על האדם שהוא נולד בציון. והיינו נמי כענין האמור שבשנות הגלות אין מעריכים היטב את הדברים האמתיים ומתייחסים אל פיתויי העולם השקר והבלי האומות, אבל לעתיד לבוא ידעו להעריך ולייחס עצמם לציון ולעבודת השי"ת.

נמצא שכל הפסוקים הללו באו ללמדנו יסוד אחד, להתבונן במתנות הטובות שאנו מקבלים מן הקב"ה, ולהשתמש בהם לטובה. (ע"ע מ"כ בפנינים פסוק יז).

עבודה פרשת חקת עבודה 14

פרש"י הק', נסם שמלפנים ננסי ים סוף, כן יש לספר ננסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים.

ודקדקו נספריהם הק', למה ננסים שנקריעת ים סוף, הולדו בני ישראל להחפול אל ה' שהים יבקע לפנים, כמו שכתוב (שמות יד) וילעקו בני ישראל אל ה', גם נטוו ליסע אל תוך הים במסירות נפש. ואילו כאן ננסי נחלי ארנון, נעשה הנס נלי שום התעוררות מלד בני ישראל, ואף נלי ידיעתם, אלא מיד כאשר הגיעו אל הנחל, התקרבו ההרים זה אל זה, ונהרגו האמוריים אשר נקעיהם.

עוד דקדקו המפרשים, למה נשירת הים, שיבחו בני ישראל את ה' על הנסים

15

שנעשו להם בקריעת הים ואיבוד המצריים, ואילו נשירה שנפרשה זו, שיבחו את ה' ארץ על טובת הנבא, ולא הזכירו כלל בתוך השירה, את מה שהקב"ה הצילם מיד האמוריים.

ובספר הק' קדושת לוי' נפרשה זו, וכן צעוד ספרים קדושים ממלמדי נעש"ט הק', כתבו בזה דיבורים קדושים, המאירים את העינים. על פי מה שפרש"י הק' גרש פרשת נראשית, נראשית, בשביל המורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, כי הקב"ה נרא את העולם, בשביל בני ישראל שיקיימו את המורה. וכמו שהעולם נברא לתכלית זו, וכן זהו קיום העולם תמיד, וכלשון המורגל בספר הוה"ק, 'באורייתא נרא קו"ב' ענמא ובאורייתא אתקיים עלמא'.

ומהאי טעמא, לא שרו בני ישראל או שירה על עמם הנם, כי זה לא היחה חידוש, מה שהבריאה משמיה לטובת ישראל, שהרי לכך נצטוו. ולא שרו לה' כי אם על טובת הבאר, וכמו שפרש"י הק', ששרו על מה שירדה הבאר לתוך הנחל והעלמה משם דם ההרוגים ורועות ואיברים והולכתן קצין הממנה, כדי להודיע לבני ישראל את הנסים שנעשו להם. על ענין זה שיצחו בני ישראל לה', על מה שהקב"ה עשה עמם חסד מיוחד, להודיע להם את גבורותיו, כדי שמתוך כך יכירו את רוב חנינתו אליהם.

נמצאנו למדים מזה יסוד גדול, הנוגע לחיקון נפשנו, וכי כל חנינה אשר האדם רואה בפרשיות התורה, צריך לפרש את הענין ההוא לנפשו, להתעורר

על ידה לחיקון מעשיו, כי התורה היא כרכא גדולה ביה, וכל מה שהאדם צריך לחיקון נפשו, יכול למצוא הענה לזה בפרשת השבוע, וזאת אנו למדים מפרשה זו, כי הנהגת כל הבריאה תלויה במעשינו, כי אם בני ישראל מקיימים את מצוות ה', כל הבריאה משועבדת לעשות לנו, ולספק להם את כל צרכם, כי הארץ יודעת שנצטאה לשמש את ישראל, ומרגישה כי היא תלויה בידם. וכל מה שבני ישראל מוסיפים בקיום התורה והמצוות, הארץ מרגישה יותר שקיומה תלויה ביד בני ישראל, וממילא היא משמעדת אליהם יותר, ועומדת ביתר נאמנות, לעשות לנו ישראל המקיימים אותה.

ובספר הק' עבודת ישראל להמגיד הק' מקאזינו ז"ע (פי נח), מצאנו ענין זה ביותר, על פי מה שכתוב בספר יצירה (פי"ה), שכל דבר שבעולם מורכב מארבעה יסודות, אש רוח מים עפר, וארבעה יסודות אלו, הם כחות מנוגדים זה לזה, כי מים מכבה אש, וכן רוח מנפח אש, וכן כולם הם כחות הפכים, ומגד השכל אי אפשר שיהיו מיוחדים ומשולבים בתפיסה אחת, אלא כיון שהם בטלים כולם אל אדון הכל, מתאחדים ונעשים שלום כדי לעשות לנו קונם. וכח הביטול הזה, תלוי במעשי התחמונים, שאם הם בטלים אל ה', אזי כל הבריאה בטלה אל רצון ה', ואם היסודות מתחברים לעשות לנו הצורה, והבריאה מתנהגת כראוי, אזל אש התחמונים מפרידים את עמם מרצון הצורה, ופוגמים במעשיהם ח"ו, גורמים צוה שכל הבריאה

מתרחק מאור ה', ומתוך כך מתפרדת הרכבת ארבע היסודות, וכל הנהגת הבריאה מתרופפת, וגורמים צוה להחריב הרבה עולמות ונצחיים.

ובאשר האדם שומע את זאת, קשה להצין היאך ימלאנו לבו לעבור נגד רצון ה', ווי האט ער א הארץ זין זו מאכן נאריש, או לנטל מדברי תורה, הלא מפריד צוה את הרכבת הבריאה, ומציא על עצמו ועל כל העולם כל מיני פגעים, לכן כאשר האדם מתרחק לנפשו, כי אין לו זמן לקצוץ עמים לתורה, מפני שהוא טרוד בפרנסה, יש לשאול ממנו: 'אין או די לערנסט נישט, 'האסטו יא פרנסה', הלא צוה שאתה מנטל מן התורה והעבודה, אתה גורם לרופף עוד יותר את הנהגת העולם, ולהמעט את הלחמך.

לכן נתעורר מפרשה זו, קולנו יחד, וקניס עם נערים, הקטנים עם הגדולים, לעמוד על המשמר תמיד, שלא לעשות דבר נגד רצון הצורה, ולמלאות כל רגע ורגע של קיום העולם בעסק התורה והעבודה, וצוה נפעול לקיים את העולם, והארץ מרגישה כי בני ישראל מקיימים אותה, ואז מרוץ כל הבריאה לעשות לנו, ויתמקין כל הדינים, ומוכה לקבל כל מיני השפעות טובות.

ובן מפרש בספר הק' קדושת לוי בפרשה זו, וגם בקדושות-למנוחה, צמה שאנו אומרים בקדושת כתר, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, ודקדק הלא ידוע כי הגאולה העמידה תהיה גדולה הרבה יותר מגאולת מצרים, והיאך אמר אחרית כראשית, ולא יותר. ומפרש, כי ראשית פירושו, ראשית המחשבה, דהיינו כוננת הבריאה, מה שהעולם נצרך בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית, בחינה זו מתגלה לעתיד לבוא, גם בחינת אחרית, היינו גם צמדה האחרונה, שהיא מדה המלכות, שגם הארץ התחמונה, וכל הברואים מקטנים ועד גדלים, יכירו שנצטאו רק בשביל ישראל, וזהו הן גאלתי אתכם 'אחרית כראשית', שצמדה הגאולה, מתגלה בחינת ראשית, גם בחינת אחרית. ויכירו וידעו כל יוצאי מצר, כי לה' המלוכה ומושל בגוים, במהרה ידון אמן. (חשני"ד)

21 שאל ח"מ - ה' בריאן צר ל

בעטרה שעטרה לו אמו - מדרגת מתן תורה קמו

בעת מתן תורה-קיבלו עולו מתוך התבטלות לו, שכך הוא רצונו, אלא שרצונו של הקב"ה שיהיו הם מעטרים לו ותמא הנהגתו מושפעת מהם, עד שבלא שהם יעטרוהו למלך, אין זו המלכה.

ובך דרשו חז"ל עה"פ "לא מרכבם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ט), "דרש ר"א בנו של ר"י הגלילי... אמר הקב"ה לישראל, חושק אני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם, נתתי גדולה לאברהם אמר ואנוכי עפר ואפר, נתתי גדולה למשה ואהרן אמרו ונחנו מה, נתתי גדולה לדוד אמר ואנוכי תולעת ולא איש" (חולין פט). ובילקריש רמו תתמה). - זוהי הגדלות האמיתית של ישראל, שגם כשהם בדרגה גבוהה של גדולה והשפעה, מ"מ מבטלים את גדולתם בפני הקב"ה.

בשעת מתן תורה ישראל אכן נתגדלו-לדרגת אם המשפיעה על בנה, שעד אותה שעה לא היה העולם נתקן או מתקלקל ע"פ מעשיהם, כי הנהגת חסד ה' היא ששלטה בעולם. אולם מעת מתן תורה, כשהנהגת הבריאה תלויה במעשיהם של ישראל, א"כ תיקון וקלקול הבריאה תלויים אך בהם ובמעשיהם, וכדברי המסילת ישירים (פרק א): "... כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו, ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו - הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו". ואל דרגה זו של יכולת להתעלות ולהעלות העולם עמו, הגיעו ישראל בעת מתן תורה, כשהיו ל"אם" המעלה ומשפיעה. אמנם השפעה זו של הבריאה באה רק מתוך התבטלות וקבלת עולו של מלך, שכן הוא רצונו שהם יעטרוהו למלך ע"י השפעת מעשיהם.

הסתכלות זו על כלל ישראל כמי שנתעלו במתן תורה להיות כ"אם", יש בה כדי לשנות את כל היחס של האדם אל הבריאה והתורה, ואשר על כן מתוך התפעלות מדיעה זו עמד רשב"י ונשקו על ראשו. ראש הוא מקום העליון, דהיינו מדיעה זו הגיע אל שיא ההכרה במהות קבלת התורה, ועל כן אמר - "... אלמלי לא באתי לעולם אלא לשמוע דבר זה דיי" - כי די בדבר זה כדי לתת לאדם את המבט הנכון על תפקידו בבריאה, וליצוק תוכן אמיתי אל חייו בעוה"ז. לדעת איך בכל פרט ממעשיו הריהו קובע למעלה בדרכי השפעת הנהגה בבריאה.

Rashi adds there that this also applies to what is written here regarding the "song of the well," Shiras HaBe'er: "אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה" —Yisrael will also sing this song of praise in the Future to Come—"le'asid la'vo." At first glance, this is quite baffling. Why should Yisrael, at the time of the future geulah, sing these two songs of praise again? Shiras HaYam and Shiras HaBe'er both commemorate miracles that happened in the past, at the time of the exodus from Mitzrayim.

It appears that we can explain the matter based on a tremendous chiddush found in Rabeinu Bachayei (beginning of Masei). In parshas Masei, the Torah enumerates forty-two journeys travelled by Yisrael in the wilderness. At the time of the

future geulah, as Yisrael emerge from galut, on their way to the promised land, they will repeat these same forty-two journeys. Here is what he writes:

"ועוד יכלול סיפור המסעות תועלת אחרת כי ירמוזו לעתיד, שהרי דברי הנביאים כולם מוכיחים שהגאולה האחרונה כדמיון הראשונה. וכשם שיצאו ישראל בגאולה ראשונה ממצרים אל המדבר, כן בגאולה האחרונה עתידים שיצאו הרבה מישראל אל המדבר, ויעברו במקומות האלה והקב"ה יכלכלם וינהלם שם כמו שעשה לישראל במדבר. והוא שאמר הנביא (יחזקאל כ-לה) והוצאתים אל מדבר העמים, והכתוב הזה מדרש לעתיד בגאולה אחרונה." The final geulah will resemble the original geulah. Just as they left Mitzrayim and travelled through the "midbar," so, too many of Yisrael are destined to travel through the "midbar" during the final geulah. They will pass through these places and HKB"H will sustain them and guide them, just as He did with Yisrael in the "midbar." This notion is supported by the and I—"הבאתי אתכם אל מדבר העמים" (passuk in Yechezkel (20, 35 will bring you to the "midbar" of the nations—this passuk is discussing the future, final geulah.

At this point, with reverence and appreciation, let us propose a novel idea for all our friends devoted to the Torah, concerning the phenomenon involving these two mountains. HKB"H wished to teach us an essential fact about Eretz Yisrael. It contains so much kedushah that the kedushah bursts forth like horns and breasts beyond the boundaries and limits of Eretz Yisrael. In contrast, outside of Eretz Yisrael there is a significant lack and shortage of kedushah; consequently, there is a prevalence of crevices, caves and empty spaces. These empty spaces provided the Emorim and the other enemies of kedushah with ample places to hide.

Nevertheless, "le'asid la'vo" Eretz Yisrael is destined to expand and to encompass all of the other countries on earth. She will do so by nurturing and filling all of the empty spaces which are prevalent in "chutz la'aretz" with the kedushah of Eretz Yisrael. In this manner, the forces of tumah will be crushed and pulverized into small pieces—just as the Emorim were. This is the implication of the passuk (Bamidbar 24, 17): "דרך כוכב מיעקב" —a star shot forth from Yaakov and a rod has risen from Yisrael, and it shall strike down the extremities of Moav and undermine all the children of Sheit.

For this reason, HKB"H arranged for the phenomenon involving the two mountains to occur as Yisrael were preparing to enter Eretz Yisrael for the first time by way of the "midbar." As we learned from Rabeinu Bachayei, HKB"H will also bring Yisrael out of exile into Eretz Yisrael, during the future geulah, by way of the "midbar." Therefore, He prepared a "poel dimyon"—a symbolic gesture—in anticipation of the future geulah. He made the mountain from Eretz Yisrael join physically and penetrate the mountain located within the boundaries of Moav, in "chutz la'aretz." This will enable the excessive kedushah of Eretz Yisrael to spread to the rest of the world and transcend its boundaries, like hornlike projections. Thus, the forces of tumah and impurity will be crushed and eradicated.

We can now appreciate the significance of that which is written related to Shiras HaBe'er: "אז ישיר ישראל עלי באר ענו לה"—the Torah specifically employs the future tense "ישיר", indicating that Yisrael will also sing these words of praise at the time of the future geulah.

22

Parshas Chukas 5773 | 2
רבי פרידמן
R. Friedman

Recall the Wonders that He Performed

Before delving into the deeper significance of this wondrous miracle, let us examine and luxuriate in the simple meaning and sheer magnificence of what transpired in the valley of Arnon. Thus, we may fulfill the directive of the passuk (Tehillim 105, 5): "זכרו" —Recall the wonders that He performed—His marvels and the judgments of His mouth.

After Yisrael departed from Mitzrayim, they wandered about through the sands of the desert, from place to place. They experienced many adventures and hardships. Finally, they neared

the end of their journey and were ready to enter the promised land—"a land-flowing with milk and honey." But one obstacle remained; they still needed to pass through the valley of Arnon. It was a deep and narrow valley that divided between two tall mountains. One mountain stood in Eretz Yisrael; the mountain which stood opposite was in the land of Moav.

Six hundred thousand men plus women and children passed through the valley between these two mountains. They were totally unaware of the great miracle that HKB"H performed on their behalf prior to entering the valley—saving them from certain death. They had no way of knowing about the deadly ambush planned by the Emorim.

Yet, HKB"H's wonders know no bounds. He prepared the cure prior to the actual injury—from the beginning of creation. Not only did He create these two mountains opposite each other, but He created the mountain in Moav with caves and the mountain in Eretz Yisrael with hornlike, rocky projections—precisely mirroring and aligned with the caves on the other side.

While the Emorim sat in eager anticipation in the caves in the mountain in Moav ready to attack, Yisrael approached the valley of Arnon through the wilderness in the plains of Moav. When the mountain located in Eretz Yisrael heard the footsteps of Yisrael and the sounds of their Torah and their tefilot filling the void of the wilderness, it stirred and trembled. It uprooted itself and went to greet the congregation of Yisrael—like a faithful maidservant going out lovingly to greet her mistress. Yet, on its way to greet Yisrael, the mountain had an epiphany. HKB"H created it with hornlike protrusions—corresponding to the caves and crevices of the mountain in Moav, standing on the opposite side of the valley—for a specific reason.

Is it even possible to describe the horrified voices of the hardened, Emorite warriors? There they are ready to attack Yisrael with their arrows and catapults and suddenly, they witness the mountain opposite them moving toward them—with its rocky, hornlike projections aimed directly at the caves and crevices they occupied. The mountain's projections filled the empty spaces of the caves and crevices of the corresponding mountain, pulverizing Yisrael's enemies into small pieces—leaving the bloody, human debris behind in the waters flowing through the valley of Arnon.

Subsequently, the mountain that abandoned its natural location to merge with the mountain in Moav, returned to its original location in Eretz Yisrael. Thus, Yisrael passed through the valley of Arnon completely unaware of the miracle that had occurred on their behalf. Yet, as Rashi reveals to us: HKB"H said, "Who

will inform My children of these miracles?" The mountains resumed their original positions, and the well descended into the valley; it brought up from there the blood of the deceased along with arms and limbs; it carried them around the camp; Yisrael saw and broke out in a song of praise: "Come up, O well," and bring up whatever you bring up.

וזהו עלי כאר ענו לה, רצה לומר כשפנסת ישראל אומרת שירה על דרך הנ"ל, עונה לה הקדוש ברוך הוא, שיצלה לה באר התורה מברר היטב. ולכן לא נזכר משה בשירה זו, שממנו לא נאבד הלכה ברורה, והיה לומר התורה באר היטב אף שלא אמר שירה. אבל בני ישראל, שנאבד מהם הלכה ברורה, הצרכו לעורר עצמם בשירות ותשבחות, כדי שיתגלה הלכה לאמתה. כנ"ל.

והנראה בזה על פי מה דאיתא בגמרא (מילה לב, א), הקורא בלא נעימה ותשונה בלא זמירה עליו הכתוב אומר וכו'. והענין הוא שעקר עבודת ה' היא, שישגי אדם פנימיות התורה, וידבק עצמו באין סוף ברוך הוא. אך אי אפשר לאדם להשיג פנימיות התורה, אם לא שילמד תחלה פשטות התורה על ברנה, ולא המדרש עקר אלא המעשה, שלומד על מנת ללמד לשמר ולעשות. ואם הוא לומד למען יתגדל ביה, אינו משיג הלכה אליבא דאמת.

לכן עצה היעוצה, לאיש אשר יחפץ להשיג שמעמקא אליבא דאמת. תכף בקומו בבחוצה לילה, ישפך תחנון ובקשות לפני המקום ברוך הוא, ויפשפש במעשיו, ויעשה תשובה עליהם. גאחר כך יזמר זמירות שירות ותשבחות לפני מלך מהלל בתשבחות, קדם למודו. ואחר כך ילמד בכונה עצומה לשמר ולעשות, בנדאי ישיג הלכה בדתו אליבא דאמת, כמו שנתנה למשה בסיני.

לכן אצל דוד המלך כתיב (שמואל א' טו, יח) "וה' עמו", ודרשו חז"ל (במדבר רבה יג, ט) "מלמד שהלכה כמותו בכל מקום". מפני מה זכה דוד לכל זה מפני שהיה נעים זמירות ישראל,

קם בחצות הלילה, וקבל עליו על מלכות שמים, והיה משורר שירות ותשבחות לאין שעור לפני יוצרו. לכן כשלמד אחר כך, השיג הלכה ברורה אליבא דאמת כמו שנתנה מסיני. אבל מי שאינו עושה תשובה, ואינו אומר שירות ותשבחות קדם למודו, הוא משחית עצמו ועבודתו תלילה.

וזהו שאיתא בגמרא, הקורא בלא נעימה רוצה לומר שאינו עושה תשובה טרם קריאתו, ונעם רומז לתשובה שהיא נעם עליו. והשונה בלא זמירה, רוצה לומר שאינו אומר שירות ותשבחות קדם הלמוד. עליו הכתוב אומר וכו'.

במדרש איתא, שקדם שהכה משה את הצור, היו ישראל לומדים תורה שבועל פה הלכה ברורה בלא פלפול. ואחר הטא מי מריבה, נסתר מהם הלכה ברורה, ונתרבה המחלקת והפלפול בין תלמידי חכמים, זה אוסר וזה מתיר. ועל פי דרכנו זה נבאר, שקל הענין מדבר מכבוד התורה, איך האדם יוכל לזכות להשגות התורה.

ונבא לבארה למעלה בפנישה זו כתיב הענין של מי מריבה. על זה אמר הכתוב, על כן, כלומר על כן על ידי מריבה, אמר בספר מלחמת ה', פרוש על ידי מי מריבה לומדים ישראל בספר דהינו התורה, על ידי מלחמת ה', ורוצה לומר, שנתרבה המחלקת והפלפולים בין תלמידי חכמים, זה אוסר וזה מתיר. ואף על פי כן את וזה בסופה, ודרשו חז"ל לבסוף נעשו אוהבין זה לזה, שנתברר להם הלכה.

ועל ידי מה זוכה האדם שיחבר לו ההלכה כסלת נקיה, אמר הכתוב, ואת הנחלים ארנו, נחלים רומז לתפלה כנ"ל, ו'ארנון' הוא מלשון רגון כנ"ל, ורוצה לומר על ידי

שהוא מרגו ומזמר להקדוש ברוך הוא בתפלות, יוכל להשיג הלכה ברורה.

אף על ידי שירות ותשבחות לכד בלא תשובה אינו מועיל, כי אם יצרף לזה גם תשובה עצם. וזה שאמר הכתוב "ואשר הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב", כלומר, שהתפלות יהיו על דרך זה, שעל ידי תפלתו ומזמוריו ינטה עצמו לשוב מאחרי יצר הרע שנקרא 'ער', וידבק עצמו אל צדיק הדור שנקרא אב החכמה. וזהו ואשר הנחלים אשר נטה לשבת ער, ורוצה לומר, שפיעות התפלות מקירות לבו שנקראים נחלים, יהיו על דרך זה, אשר נטה לשבת ער, פרוש, אשר על ידי התפלות והמזמורים ינטה לשבת מאחרי יצר הרע הנקרא 'ער', ונשען לגבול מואב, כלומר וישעין עצמו לגבול הצדיק הנקרא אב החכמה.

ואם בדרך זה ילך, הכתוב מבטיח לו משם בארה, רצה לומר על ידי תשובה ושירות ותשבחות, יזכה לבאר התורה, כי בארה הוא מלשון באר את התורה הזאת, ולאיה באר יכפו, אמר הכתוב הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אכה את העם ואתנה להם מים, רוצה לומר שיזכו לבאר התורה על ידי שירות ותשבחות שהקדוש ברוך הוא ישפיע עליהם אור התורה, וזהו "ואתנה להם מים", רוצה לומר שיזכו לבאר התורה, כנ"ל שאתן להם מים, דהינו התורה שנמשלה למים.

ונבאר אמר הכתוב או ישר ישראל, פרוש כשראו בני ישראל שנאבד מהם הלכה ברורה על ידי מי מריבה, היו משוררים שירות ותשבחות על דרך הנזכר למעלה, ועל ידי זה נתברר להם הלכה.

R. Zev Reichman *Flames of Faith* • 261

Music seems to capture almost any mood. To express sadness and pain there are mournful dirges. To arouse the war making ability of soldiers there are military marches. To inspire dancing at weddings and joyous occasions there are celebratory ditties. Why can the same institution express so many different facets of emotional experience? Music also has great spiritual importance.

The Levites in the *Beis Hamikdash*, Jerusalem's Temple, would serve God by accompanying the sacrifices with song. Clearly, song reaches great spiritual heights for the Levites were disrupting their Torah study and prayer to sing. Why do melodies reach such lofty levels?

There is a tradition that in Heaven there is a palace of song. According to the Zohar,⁵⁴⁴ the doors of this palace only open to melodies. King David was world Jewry's greatest singer and he is the master of this palace. When simple Jews sing the Psalms, King David's songs, we too gain entry into that palace.

People say that the palace of *Teshuvah*, return to God, is near the palace of song. "They are wrong", revealed the Rebbe of Modzhitz, "The palace of song is the palace of return. The way to return to God is song."⁵⁴⁵ Why is song the means of reattachment to God?

The concept of the *Sephiros* as the root of reality is the reason for the uniqueness of harmonious melodies. Our world emerged from the seven lower *Sephiros*. Music contains a manifestation of all seven *Sephiros*. An emotional experience is a display of one of the seven *Sephiros*. Since music contains all seven *Sephiros* it expresses all emotions.⁵⁴⁶ Singing songs displays a micro form of our dimension's spiritual roots hence the enormous spiritual significance and potency to melody.

Evidence of the connection between music and the seven *Sephiros* is the connection Jewish sources draw between music and the number seven.

"ספר מלחמות ה'", אינו היסטוריה, אינו ספר זיכרון, אף אינו ספר נצחנות וניסים בלבד.

ספר מלחמות ה', הוא ספר האיסטורגיה של המלחמות.

למלחמת ה', איסטורגיה משלה. אף למלחמה זאת יש להתכונן. יש להציב יעד, יש לבחור את הנשק המתאים, את אנשי הצבא המאומנים. פעמים שהמלחמה חזיתית, פעמים ערפית. פעמים יש לאגוף, פעמים להצניח מאחורי הקוים, פעמים מן האויר, פעמים מן הים. פעמים תוך פעולות מדיניות, פעמים דיפלומטיות.

כך בדיוק במלחמת ה', כמו במלחמת מדינות.

וכשהקב"ה מנהל ומכוון ומשיגה ונלחם עבור ישראל את המלחמות הכבדות ביותר, את מלחמת סיחון ועוג, ועורכים את הספר עם כללי האיסטורגיה של מלחמות אלו -

אז יאמר בספר מלחמות ה'...

יודע אתה, בן אדם, מלחמת המלחמות מהי, ולא עוד, אלא שממנה פינה ויחד למלחמות כולם?

דע לך בן אדם! כי בעצם, המלחמה הכבדה ביותר, היא זאת של שני תלמידי חכמים המתנצחים בהלכה. היא היא שיא מלחמת החיים. אלא שמלחמה זאת, תוך כדי כך ששני התלמידי חכמים ניצבים משני עברי גבול ההתנצחות, הרי בעצם במלחמה זאת, שלא כמלחמות אחרות, שניהם מנצחים...

ולא עוד, אלא שבעצם, שניהם "מובילים" את המלחמות כולם. על כל פנים, מלחמותיהם של ישראל, תלויות המה, ומונעות המה, ונוצחות המה, דווקא בגבור מלחמתם של שני התלמידי חכמים. דווקא בגבור מלחמתם, תגבר יד ישראל. ודווקא בחליש מלחמתם, תחלש ח"ו ידם.

והאיסטורגיה של המלחמה הזאת של שני התלמידי חכמים המתנצחים בהלכה, היא לערוך את המלחמה עם כל החרפות, עד שונאים זה לזה". בדווקא כך. כי זוהי מלחמה. כי כך נראית האיכפתיות של תורה, איכפתיות של סברא, איכפתיות של תורת אמת, איכפתיות של השגה בתורת אלקים חיים ומלך עולם.

אדרבא, בעקבות המלחמה הזאת, אשר להלכה היא "נעשים שונאים זה לזה", באה הבשורה הנפלאה של "נעשים אוהבים זה לזה".

ככל שתגבר מלחמת העולם בין שני התלמידי חכמים המתנצחים זה עם זה בהלכה, כך תגבר האהבה. כך ורק כך. שכן זוהי הדרך, שמתוך "נעשים שונאים זה לזה", נוצרת האהבה העצומה, אשר איש לא השכיל לדעתה.

— "עד שנעשים אוהבים זה את זה".

☆☆☆

ומובן מאד, איפוא, כי אין לך מקור מתאים יותר לתאר בפנינו את האיסטורגיה של מלחמת שני תלמידי חכמים זו, מאשר ספר מלחמת ה'.

שכן איך יתכן לתאר וללמד את מלחמת ה', ללא התיאור של מלחמת המלחמות של מלחמות ה', הלא היא, "שני תלמידי חכמים המתנצחים זה עם זה בהלכה", אשר תכליתה של האיסטורגיה הזאת, היא ללמד, כיצד כובשים את היעד הנכסף של "נעשים אוהבים זה לזה".

ומלמדים, שיעד זה, נכבש על ידי "נעשים שונאים זה לזה".

עוד מלמדים, כי מלחמה זאת, היא השורש, היא הסיבה ובה תלוי נצחונם של ישראל בכל מלחמותיהם.

— שני תלמידי חכמים המתנצחים בהלכה.

ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר את והב בסופה, אל תקרי בסופה אלא בסופה" (קדושין ל:)

אף זה פלא!

הזהו המקום?!

כאן, בתוך השירה האלוקית התורתית, שירה של הכרת הטוב על הנחת והשגחת המלחמות הנוראות, מלחמות סיחון ועוג, כלום אמנם זהו המקום האמיתי לבשורה הזאת של "נעשים אוהבים זה לזה"?! אתמחה. כיצד זה משתלב עם המעמד והשירה הזאת. ומדוע מקומו בספר מלחמות ה' דווקא.

ללמדנו, כי חייבים אנו לראות נכוחה ולדעת, כי בעצם, כל החיים, רצופי מלחמות הנה. אין חיים ללא מלחמה.

המלחמה, היא עבודת החיים, כשם שהיא עובדת החיים.

אלו הם, בעצם, החיים.

— המלחמה.

כל מה שעלינו לדעת הוא, המלחמת ה' היא, או מלחמה אחריני. אבל ללא מלחמה, אין!

והמלחמה, היא מלחמת כיבוש. לכבוש את היעד. להניף את דגל הבורא עולם על טריטוריית היצר.

הברירה אחת היא: או להיות כובש, או נכבש.

אלטרנטיבה אחרת, אין.

אם לא תניף את דגלך על טריטוריית היצר בחומר העכור, יניפו אלו את דגלם על הטריטוריה שלך, הלא היא טריטוריית האדם.

ובעצם, האדם עצמו, הוא הכובש, והוא הנכבש.

אשרי הכובש!

אוי לו לנכבש!

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. אלה תולדו יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה" וגו' (בראשית לו, א')

"ביקש יעקב לישב בשלוחה קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוחה, אומר הקב"ה, לא די לצדיקים מה שמתקון להם לעוה"ב, אלא שמבקשים ליט בשלוחה בעוה"ז" (רש"י)

מדוע, בעצם, קפץ רוגזו של יוסף על יעקב אבינו, אשר ביקש לישב בשלוחה מדוע?! מהו העוול לבקש לישב בשלוחה. הכי השלוחה, עבירה היא?!

— משום שלא יתכנו החיים ללא מלחמה.

השלוחה, היא כניעה להעדר הרצון לחיות את החיים, כפי אשר ציוה עלינו הקב"ה.

את היעד יש לכבוש.

לכבוש תוך מלחמה.

לנצח...

שכן אם לא ננצח, הרינו מנוצחים...

וכשביקש יעקב לישב בשלוחה, מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, ובעל כרחו הוטל אל המערכה במלא עוזה.

The verse in Koheles²⁰ states:

אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה

Do not say, "What happened that the early days were better than these?" for it is not out of wisdom that you ask about this.

The Chassidic master, R' Yaakov Yitzchak of Pshischa, explains the verse as follows: The above question will arise when a person embarks on a spiritual endeavor. In the early days, he is enthusiastic

and elevated, and then subsequently, the enthusiasm fades away and he is left feeling somewhat deflated. He begins to ask himself, "Have I regressed? I began with such inspiration, and now I seem to be without it. What went wrong? Where did the good days go?"

The answer is, the early days were not, in fact, the good days. The feelings of inspiration were artificially given to a person in order to give him insight and wisdom as to what he is capable of achieving. Once he has that vision, the inspiration goes away and he needs to set about attaining through his own efforts that which he now knows he can attain. These are the good days! Thus, the verse cautions, do not make the mistake of looking back at the initial days of inspiration as the "good days."

The verse then proceeds to explain why. In Hebrew, the word לשאול can mean to ask a question, but it can also mean to borrow something. Thus, the verse explains, the reason why one felt so elevated in the early days is not because one was on a higher level, but rather, כי לא מחכמה — out of lack of wisdom you borrowed against this. Now the time has come for you to return the inspiration that you initially borrowed, and to set about attaining what you know you are capable of, through determination and hard work. The good days are not behind you, they are ahead of you — enjoy them!

35 WHEN WILL MY DEEDS EQUAL THOSE OF MY COMPUTER?

We live in a generation where people expect results increasingly quickly. Technology has allowed for rapid advances in many areas, and it is easy to think that ideally this should be the case for humans as well in all their areas of endeavor.

A word search on my computer may return thirty-thousand results within a fraction of a second. If only I could do that! Huge amounts of information can be fed into a memory stick in moments; if only it could be fed into me just as easily.

Technological devices, which are very valuable in the service of mankind, have de facto become its role models. Patience and perseverance are dying arts. If an idea takes longer for me to absorb than the time it takes to finish my cup of coffee, then there is either something wrong with me or with the idea. Yet this rapid style intake is not learning, and the information which our impatient brains snatch at is not wisdom. We emerge some time later, vaguely aware of a random selection of facts which have no enduring substance.

Torah, which is ultimately our guide to how to live our lives, cannot be meaningfully learned this way. It is a lifetime study and we need to reclaim the patience which is deserved by worthy goals. The period leading up to the festival of Shavuot involves counting the omer for forty-nine days. How does this prepare us to receive the Torah? If nothing else, this is a basic introduction to a mitzvah which, by definition, cannot be completed within a day, yet from which one cannot miss a day. This is sound preparation for receiving the Torah, for it too cannot be acquired in a day and yet every day counts.

36 Es and Vahev

There is a fascinating lesson about the importance of investing sufficient effort in meaningful goals, which can be learned from two of the most unusual people to travel through the desert with the Children of Israel.

יש לומר, כי כוונת דרשת חז"ל בברכות היא ש"אתי ו"הב" הם שמותיהם של שני מצורעים, שהלכו לסוף מחנה ישראל בשל צרעתם, וזו כוונת הפסוק באומרו "את והב בסופה".

38

crushing the Amorites within. The Jewish people passed by, completely oblivious to the calamity from which they had been spared. No one had any idea.

Except for two people.

Es [אח] and Vahev [והב] were two lepers, and as such were sent out of the Clouds of Glory which enveloped the Israelite camp, and trailed behind the Jewish people. As they passed through the valley, Es and Vahev saw the mountains come apart again, with a prodigious amount of Amorite blood flowing from them, and they realized what had almost happened to the Israelites. They hurried forward to the Clouds of Glory, and excitedly told the Israelites of the miracle which had saved them.

39

Rav Kook²² explains that the experiences of the Israelites as they were about to enter the Land of Israel set the tone for the situation prior to the ultimate return to Israel in the days of the Mashiach. Es and Vahev are lepers, and thus they are "outside the camp," for they represent dysfunctional approaches to any meaningful spiritual gain, and thus have no part in the journey of the Israelites.

The Hebrew word for truth is emes (אמת). It starts with the aleph, the first letter of the aleph beis, and ends with tav, the last. In between is the letter mem, which stands for mehalech — journeying, and represents the process which needs to take place in order to get from the beginning to the end. Wisdom does not come in one day; it is the product of ongoing study and reflection.

The Hebrew word for love is ahavah (אהבה). It begins with aleph and ends with hei. This teaches similarly that the full dividends of a meaningful relationship do not accrue instantly. Ahavah is also a process which may begin with one measure of love²³ and in time increases five-fold.²⁴ The process which leads to this increase is represented by the middle letters, הו, which in Hebrew means to give. A true relationship is the product of ongoing giving and investment; that is what allows the aleph to grow to become a hei.

40

Es, our first protagonist, is outside of the camp because he wishes to acquire wisdom instantly and with no effort. Es (אח) consists only of the letters aleph and tav. He wishes to go from the beginning to the end straight away, without there having to be a middle. Vahev has the same flawed approach to relationships. The word והב begins with a vav²⁵ which is the aleph and hei from the beginning and end of אהבה combined together. He hears that one measure of love may grow into five, and figures, "Wonderful, one plus five is six. Let me have six measures of love now!" And what of הו — giving? That he can leave until later on, if things end up lasting that long.

The Jewish people inside the camp are those who understand that both of these areas need time and effort. While their existence is not

problem-free, they are spared much of the heartache a person may experience when he realizes that all of his attainments were vacuous, fleeting and superficial. Being "in the clouds," they may not appreciate just how much they are benefiting from following a Torah lifestyle which, although it may be demanding, leads toward attainments which are real and lasting. They are made aware of this by others coming in from the outside and telling them of their good fortune.

As we look to attain meaningful goals in life, we do well to bear in mind the lesson of Es and Vahev. Investing the time and effort into our study and relationships will help ensure that the results are enduring and fulfilling.